

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

21. april 2016 *

»Præjudiciel forelæggelse — direktiv 93/13/EØF — artikel 7 — nationale regler for insolvensbehandling — gæld, der hidrører fra en forbrugerkreditaftale — adgang til effektive retsmidler — bilagets punkt 1, litra e) — uforholdsmæssigt stort godtgørelsesbeløb — direktiv 2008/48/EF — artikel 3, litra l) — samlet kreditbeløb — del I i bilag I — størrelsen af udnyttet kreditmulighed — beregning af de årlige omkostninger i procent — artikel 10, stk. 2 — oplysningspligt — ex officio prøvelse — sanktion«

I sag C-377/14,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Krajský soud v Praze (retten for regionen Prag, Den Tjekkiske Republik) ved afgørelse af 24. juni 2014, indgået til Domstolen den 7. august 2014, i sagen:

Ernst Georg Radlinger,

Helena Radlingerová

mod

Finway a.s.,

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af formanden for Anden Afdeling, M. Ilešič, som fungerende formand for Tredje Afdeling, og dommerne C. Toader (refererende dommer), F. Biltgen, E. Jarašiūnas og C.G. Fernlund,

generaladvokat: E. Sharpston

justitssekretær: fuldmægtig M. Aleksejev,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 15. juli 2015,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Ernst Georg Radlinger og Helena Radlingerová ved I. Ulč
- Finway a.s. ved L. Macek
- den tjekkiske regering ved M. Smolek og J. Vláčil samt ved S. Šindelková, som befuldmægtigede
- den tyske regering ved T. Henze og D. Kuon, som befuldmægtigede

* Processprog: tjekkisk.

- den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget
- Europa-Kommissionen ved M. van Beek samt ved G. Goddin og K. Walkerová, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 19. november 2015,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører dels fortolkningen af artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT L 95, s. 29) og af punkt 1, litra e), i bilaget til dette direktiv, dels af artikel 10, stk. 2, og artikel 22, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF (EUT L 133, s. 66, berigtiget i EUT 2009, L 207, s. 14, EUT 2010, L 199, s. 40, og EUT 2011, L 234, s. 46) og del I i bilag I til sidstnævnte direktiv.
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side Ernst Georg Radlinger og Helena Radlingerová (herefter »Radlinger-ægteparret«) og på den anden side Finway a.s. (herefter »Finway«) vedrørende fordringer, der er blevet anmeldt i forbindelse med en insolvensbehandling, og som hidrører fra en forbrugerkreditaftale.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 93/13

- 3 I henhold til artikel 1, stk. 1, i direktiv 93/13 er direktivets formål en indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere.
- 4 Ifølge dette direktivs artikel 3, stk. 1, anses et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren. Det er i nævnte direktivs artikel 3, stk. 3, anført, at »[b]ilaget [til direktivet] indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige«. I henhold til dette bilags punkt 1, litra e), findes der iblandt kontraktvilkårene bl.a. vilkår, hvis formål eller virkning er »at pålægge en forbruger, som ikke opfylder sine forpligtelser, en uforholdsmæssigt stor godtgørelse«.
- 5 Artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13 fastsætter:

»Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i nævnte aftale eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.«

6 Direktivets artikel 6, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

7 Nævnte direktivs artikel 7 fastsætter:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.

2. De i stk. 1 nævnte midler skal omfatte bestemmelser, i henhold til hvilke personer eller organisationer, der ifølge national lov har en legitim interesse i at beskytte forbrugerne, efter national ret kan indbringe en sag for de retslige myndigheder eller de kompetente administrative myndigheder, for at disse kan afgøre, om kontraktvilkår, der er udarbejdet med henblik på generel anvendelse, er af urimelig karakter, og anvende egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af sådanne kontraktvilkår til ophør.

[...]«

Direktiv 2008/48

- 8 Som direktivets artikel 1 præciserer, har direktiv 2008/48 til formål at harmonisere visse aspekter af medlemsstaternes bestemmelser om aftaler om forbrugerkredit.
- 9 I henhold til dette direktivs artikel 2, stk. 2, litra a), finder direktivet bl.a. ikke anvendelse på »kreditaftaler, som er sikret enten ved pant eller ved en anden sammenlignelig sikkerhedsstillelse, der almindeligvis anvendes i en medlemsstat i forbindelse med fast ejendom, eller som er sikret i form af en rettighed relateret til fast ejendom«. Det anføres i tiende betragtning til nævnte direktiv, at selv om direktivets anvendelsesområde er udtrykkeligt defineret deri, kan medlemsstaterne alligevel i overensstemmelse med EU-retten anvende deres bestemmelser på spørgsmål uden for dette anvendelsesområde.
- 10 I henhold til 6., 7., 9., 19. og 31. betragtning har direktiv 2008/48 bl.a. til formål at udvikle et mere gennemskueligt og effektivt kreditmarked i det indre marked, at opnå en fuldstændig harmonisering på forbrugerkreditområdet for at sikre, at alle forbrugere i Den Europæiske Union nyder samme høje grad af beskyttelse af deres interesser, at sikre, at alle nødvendige oplysninger er angivet klart og koncist i kreditaftaler, for at forbrugeren sættes i stand til at træffe beslutning på et kvalificeret grundlag og kan kende sine rettigheder og forpligtelser i henhold til en kreditaftale, samt at sikre, at forbrugeren inden kreditaftalens indgåelse modtager oplysninger, som bl.a. omhandler de årlige omkostninger i procent (herefter »ÅOP«) i hele Den Europæiske Union, hvilket gør det muligt for dem at sammenligne disse.
- 11 Desuden er det i 43. betragtning til direktiv 2008/48 bl.a. anført, at på trods af den fælles matematiske formel for beregning af ÅOP, er det stadig ikke muligt fuldt ud at sammenligne de årlige omkostninger i procent i hele Unionen. Dette direktiv tilsigter derfor klart og udtømmende at fastsætte de samlede omkostninger i forbindelse med en forbrugerkredit.

12 Artikel 3 i direktiv 2008/48, der har overskriften »Definitioner«, bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

[...]

- g) »samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditten«: alle omkostninger, herunder renter, provision, afgifter, og enhver anden form for honorar, som forbrugeren skal betale i forbindelse med kreditaftalen, og som kreditgiveren har kendskab til, bortset fra notarialgebyrer; omkostninger ved accessoriske tjenesteydelser i forbindelse med kreditaftalen, navnlig forsikringspræmier, medregnes også, såfremt indgåelsen af aftalen om tjenesteydelser desuden er obligatorisk for at opnå kreditten eller for at opnå kreditten på de annoncerede vilkår og betingelser
- h) »samlet beløb, der skal betales af forbrugeren«: summen af det samlede kreditbeløb og de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditten
- i) »[ÅOP]«: de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditten udtrykt i procent pr. år af det samlede kreditbeløb, eventuelt omfattende de omkostninger, der er nævnt i artikel 19, stk. 2

[...]

- l) »samlet kreditbeløb«: loftet for eller summen af alle beløb, der stilles til disposition i henhold til en kreditaftale

[...]«

13 Artikel 10 i direktiv 2008/48 vedrørende de oplysninger, der skal angives i kreditaftaler, kræver i henhold til stk. 1, første afsnit, at kreditaftaler udarbejdes på papir eller på et andet varigt medium. I bestemmelsens stk. 2 er anført de oplysninger, som skal angives klart og koncist i enhver kreditaftale. Denne liste omfatter bl.a.:

»[...]

- d) det samlede kreditbeløb og betingelserne for at udnytte kreditmuligheden

[...]

- f) debitorrenten, betingelserne for anvendelsen af debitorrenten og et eventuelt indeks eller en eventuel referencesats, der skal anvendes på den oprindelige debitorrente, samt tidspunkter, betingelser og procedurer for ændring af debitorrenten; hvis der anvendes forskellige debitorrenter under forskellige omstændigheder, angives de nævnte oplysninger med hensyn til alle de relevante debitorrenter
- g) [ÅOP] og det samlede beløb, som skal betales af forbrugeren, beregnet på tidspunktet for indgåelse af kreditaftalen; alle de antagelser, der er lagt til grund ved beregningen af denne procentsats, angives
- h) størrelse, antal og hyppighed af de betalinger, der skal foretages af forbrugeren, og i givet fald den rækkefølge, hvori betalingerne allokeres til forskellige udestående saldi til forskellige debitorrenter med henblik på tilbagebetaling

[...]«

- 14 Artikel 19 i direktiv 2008/48 med overskriften »Beregning af [ÅOP]« bestemmer følgende i stk. 1 og 2:

»1. [ÅOP], som på årsbasis svarer til nutidsværdien af alle fremtidige eller eksisterende forpligtelser (udnyttede kreditmuligheder, tilbagebetalinger og omkostninger), der er aftalt mellem kreditgiveren og forbrugeren, beregnes ud fra den matematiske formel i bilag I, del I.

2. Ved beregningen af [ÅOP] bestemmes de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkredit, bortset fra andre omkostninger, som forbrugeren skal betale i forbindelse med misligholdelse af en af de forpligtelser, der er fastsat i forbrugerkreditaftalen, og de omkostninger ud over købsprisen, som forbrugeren skal betale i forbindelse med køb af varer eller tjenesteydelser, uanset om transaktionen foretages kontant eller på kredit.

Omkostningerne ved forvaltningen af en konto til registrering af både betalingstransaktioner og udnyttelse af kreditmuligheden, omkostningerne ved anvendelse af et betalingsmiddel i forbindelse med både betalingstransaktioner og udnyttelser af kreditmuligheden og andre omkostninger i forbindelse med betalingstransaktioner skal indgå i de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkredit, medmindre det ikke er obligatorisk at åbne kontoen, og omkostningerne i forbindelse med kontoen klart er angivet separat i kreditaftalen eller i en eventuel anden aftale, der er indgået med forbrugeren.«

- 15 Dette direktivs artikel 22 med overskriften »Harmonisering og direktivets ufravigelige karakter« bestemmer i stk. 2:

»Medlemsstaterne sikrer, at forbrugerne ikke kan give afkald på de rettigheder, der tilkommer dem i medfør af bestemmelser i national ret, der gennemfører dette direktiv eller svarer til dette direktivs bestemmelser.«

- 16 Nævnte direktivs artikel 23 med overskriften »Sanktioner« har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne fastsætter regler for sanktioner for overtrædelser af de nationale bestemmelser, der er vedtaget i medfør af dette direktiv, og træffer alle nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de iværksættes. Sanktionerne skal være effektive, stå i et rimeligt forhold til overtrædelserne og have afskrækkende virkning.«

- 17 Bilag I, del I, i direktiv 2008/48 indeholder bl.a. følgende præcisering:

»[...]

Grundligningen, som bestemmer [ÅOP], sætter på årsbasis lighedstegn mellem den samlede nutidsværdi af udnyttede kreditmuligheder og den samlede nutidsværdi af tilbagebetalinger og betalinger af omkostninger [...]

Tjekkisk ret

Insolvensbehandling

- 18 Det fremgår af de for Domstolen fremlagte sagsakter, at insolvensbehandlingen er reguleret ved lov nr. 182/2006 om konkursbehandling (zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a zpusobech jeho řešení (insolvenční zákon)), som ændret ved lov nr. 185/2013 (herefter »konkursloven«).

- 19 I henhold til denne lov betragtes en debitor bl.a. som insolvent i sidstnævnte lovs forstand, når vedkommende ikke er i stand til at opfylde sine betalingsforpligtelser i mere end 30 dage efter betalingsfristens udløb. En debitor, der ikke er erhvervsdrivende, kan anmode skifteretten om, at hans

situation bliver behandlet som en gældsfrigørelse. Tilladelsen til gældsfrigørelse er dels underlagt rettens konstatering af, at debitoren i forbindelse med denne anmodning ikke forfølger en uærlig interesse, og dels den rimelige formodning om, at de registrerede usikrede kreditorer inden for rammerne af gældsfrigørelsen kan inddrive mindst 30% af de fastlagte fordringer. Inden for rammerne af denne insolvensbehandling kan retten ikke i medfør af denne lovs § 410 – hverken ex officio eller på anmodning fra debitoren – undersøge gyldigheden, beløbet eller prioritetsrækkefølgen for fordringerne, herunder når disse giver anledning til spørgsmål med hensyn til direktiv 93/13 og 2008/48, inden vedtagelsen af afgørelsen angående anmodningen om gældsfrigørelse.

- 20 Først når skifteretten har godkendt at ophæve konkursen ved gældsfrigivelse, kan debitoren anlægge et selvstændigt søgsmål med henblik på at anfægte de fastlagte fordringer, idet dette søgsmål imidlertid er begrænset til alene at omfatte usikrede fordringer, der kan fuldbyrdes. Desuden kan debitoren i dette tilfælde – med henblik på at begrunde eller anfægte eksistensen af eller størrelsen på denne fordring – kun påberåbe sig, at fordringen er bortfaldet eller forældet.

Reglerne på området for forbrugerbeskyttelse

- 21 §§ 51a ff. i lov nr. 40/1964 i civillovbogen (Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník), i den affattelse, der var gældende indtil den 31. december 2013 (herefter »civillovbogen«), har gennemført direktiv 93/13 i tjekkisk ret.
- 22 I overensstemmelse med lovbogens § 56, stk. 1, må aftaler, der indgås med forbrugere, ikke indeholde vilkår, der lader hånt om kravet om god tro, idet de til skade for forbrugeren skaber en væsentlig ubalance mellem parternes rettigheder og forpligtelser. I henhold til nævnte lovbogs § 55, stk. 2, er vilkår af denne slags, som findes i aftaler indgået med forbrugere, ugyldige. Samme lovbogs § 56, stk. 3, indeholder en ikke-udtømmende opregning af urimelige vilkår, som er inspireret af bilaget til direktiv 93/13, men som ikke indeholder det vilkår, der er nævnt i dette bilags punkt 1, litra e), som har til formål eller virkning at pålægge den misligholdende forbruger en uforholdsmæssigt stor godtgørelse.
- 23 Direktiv 2008/48 er blevet gennemført i tjekkisk ret ved lov nr. 145/2010 vedrørende forbrugerkredit og om ændring af visse love i deres oprindelige affattelse (Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, herefter »lov om forbrugerkredit«).
- 24 Denne lovs § 6, stk. 1, der omhandler kreditorens oplysningspligt over for forbrugeren, bestemmer:
- »Aftalen, hvorved forbrugerkreditten ydes, skal udfærdiges på skrift og indeholde de i bilag 3 til nærværende lov opregnede oplysninger, angivet utvetydigt, præcist og på fremtrædende vis. Tilsidesættelsen af denne oplysningspligt eller kravet om skriftlighed har ingen indflydelse på aftalens gyldighed [...]«
- 25 Det følger af § 8 i lov om forbrugerkredit, at såfremt forbrugerkreditaftalen ikke indeholder de i nævnte lovs § 6, stk. 1, omtalte henvisninger, og såfremt forbrugeren påberåber sig denne omstændighed over for kreditoren, skal renterne af forbrugerkreditten anses for at være beregnet fra begyndelsen på baggrund af den kalkulationsrentesats, der fandt anvendelse på tidspunktet for indgåelsen af nævnte aftale, således som denne er offentliggjort af den tjekkiske nationalbank, og de andre betalingsvilkår vedrørende forbrugerkreditten skal anses for ugyldige.

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 26 Den 29. august 2011 indgik Radlinger-ægtesparret en forbrugerkreditaftale med Smart Hypo s. r. o. hvorved de blev ydet et lån på 1 170 000 CZK (ca. 43 300 EUR).

- 27 Som modydelse for tildelingen af dette lån forpligtede Radlinger-ægtesparret sig for det første til at tilbagebetale kreditoren et beløb på 2 958 000 CZK (ca. 109 500 EUR) over 120 månedlige ydelser. Dette beløb består af hovedstolen, renterne på 10% af hovedstolen i kreditaftalens løbetid, gebyrer til kreditor på 585 000 CZK (ca. 21 600 EUR) og omkostninger svarende til 33 000 CZK (ca. 1 200 EUR). ÅOP for den i hovedsagen omhandlede forbrugerkredit beløb sig til 28,9%.
- 28 Radlinger-ægtesparret forpligtede sig ligeledes til at betale kreditoren morarenter i henhold til loven, en aftalemæssig bod på 0,2% af hovedstolen for hver hele eller delvise dag, de var i misligholdelse, en enkeltstående aftalemæssig bod på 117 000 CZK (ca. 4 320 EUR) i tilfælde af, at misligholdelsen oversteg en måned, og en aftalemæssig godtgørelse på 50 000 CZK (ca. 1 850 EUR) svarende til omkostningsdækning vedrørende det skyldige beløb.
- 29 Endelig forbeholdt kreditoren sig retten til med øjeblikkelig virkning at kræve fuld tilbagebetaling af de skyldige beløb i tilfælde af, at en af de månedlige ydelser ikke blev betalt i sin helhed eller i rette tid, eller såfremt hans samtykke viste sig at have lidt skade som følge af Radlinger-ægtesparrets forsømmelige tilbageholdenhed.
- 30 Som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, er der rent faktisk ikke blevet overført noget beløb til Radlinger-ægtesparret. Den i hovedsagen omhandlede kredit er nemlig blevet anvendt til at afregne ældre gæld til en foged, udgifter til notar samt, til fordel for kreditgiveren, omkostninger forbundet med denne kredit, den første månedlige ydelse og en del af de følgende månedlige ydelser.
- 31 Den 27. september 2011 meddelte Finway, til hvem Smart Hypo s. r. o. havde overdraget de fordringer, selskabet havde mod Radlinger-ægtesparret, disse sidstnævnte om det øjeblikkelige forfald af hele gælden, der således beløb sig til 2 873 751 CZK (ca. 106 300 EUR), med den begrundelse, at væsentlige oplysninger var blevet fortiet i forbindelse med indgåelsen af den i hovedsagen omhandlede aftale. Ifølge Finway havde Radlinger-ægtesparret nemlig holdt skjult, at der var blevet gjort udlæg i deres aktiver for et beløb på 4 285 CZK (ca. 160 EUR).
- 32 Ved skrivelse af 19. november 2012 opfordrede dette selskab igen Radlinger-ægtesparret til at tilbagebetale gælden, som selskabet nu fastsatte til 3 794 786 CZK (ca. 140 500 EUR), idet det fremhævede, at fordringen kunne indkræves øjeblikkeligt, fordi de berørte parter ikke havde foretaget en regelmæssig og rettidig tilbagebetaling af kreditten.
- 33 Den 5. februar 2013 indbragte Radlinger-ægtesparret sagen for Krajský soud v Plzni (retten for regionen Pilsen, Den Tjekkiske Republik) med henblik på, at den ville erklære dem insolvente og give dem medhold i deres anmodning om gældsfrigørelse i form af afbetaling i rater, eftersom de ikke var i stand til at opfylde deres forpligtelser, og de var bagud med mere end tre måneders betaling. Denne anmodning blev videresendt til Krajský soud v Praze (retten for regionen Prag, Den Tjekkiske Republik), der var den stedligt kompetente ret til at behandle denne anmodning, og ved kendelse af 26. april 2013 erklærede denne sidstnævnte ret Radlinger-ægtesparret insolvent, udpegede en kurator og opfordrede kreditorerne til at gøre deres fordringer gældende inden for en frist på 30 dage.
- 34 I forbindelse med insolvensbehandlingen gjorde Finway den 23. maj 2013 to retskraftige fordringer gældende, den første på 3 045 991 CZK (ca. 112 700 EUR), som var sikret ved pant, og den anden på 1 359 540 CZK (ca. 50 300 EUR), som var en usikret fordring, der svarede til den kontraktmæssige bod i henhold til den i hovedsagen omhandlede aftale, fastsat til 0,2% af hovedstolen for hver dags forsinkelse i perioden mellem den 23. september 2011 og den 25. april 2013.
- 35 Den 3. juli 2013 anerkendte Radlinger-ægtesparret, at disse fordringer kan fuldbyrdes, men anfægtede fordringernes størrelse, idet de gjorde gældende, at de i hovedsagen omhandlede aftalevilkår var uforenelige med god skik.

- 36 Ved kendelse af 23. juli 2013 godkendte den forelæggende ret Radlinger-ægteparrets gældsfrigørelse i form af en solidarisk afdragsordning.
- 37 Den 24. juli 2013 indgav Radlinger-ægteparret en anmodning om et selvstændigt søgsmål for denne ret, hvorved de – som debitorer – nedlagde påstand om, at de fordringer, Finway havde gjort gældende, blev erklæret helt eller delvist ulovlige.
- 38 Hvad angår denne anmodning konstaterede nævnte ret, at debitor i henhold til konkursloven alene har ret til at anfægte usikrede fordringer, og dette udelukkende i forbindelse med en anmodning om et selvstændigt søgsmål og alene med påstand om gældens bortfald eller forældelse.
- 39 Eftersom den i hovedsagen omhandlede aftale, hvorfra de fordringer, som Finway har gjort gældende, hidrører, både udgør en forbrugerkreditaftale som omhandlet i direktiv 2008/48 og en kontrakt, som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger som omhandlet i direktiv 93/13, er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt de forpligtelser, der kan udledes af bestemmelserne i dette sidstnævnte direktiv, ligeledes forpligter skifteretten i en sag om anfægtelse af fordringer, der hidrører fra en kreditaftale.
- 40 Denne ret har ligeledes rejst tvivl om lovligheden af ÅOP, således som de er angivet i den i hovedsagen omhandlede aftale. Den forelæggende ret har i denne henseende rejst spørgsmålet om, hvilke beløb kreditgiveren har indberegnet i størrelsen af den udnyttede kreditmulighed i henhold til del I i bilag I til direktiv 2008/48 med henblik på beregningen af ÅOP, henset til den omstændighed, at de omkostninger, der er forbundet med denne kredit, samt de to første månedlige ydelser øjeblikkeligt er blevet fratrukket størrelsen af nævnte kredit.
- 41 Endelig har den forelæggende ret stillet spørgsmål om, hvorledes den i lyset af kravene i direktiv 93/13 skal behandle vilkårene i en kontrakt, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger som den i hovedsagen omhandlede, hvori det er fastsat, at kreditor i tilfælde af misligholdelse af betalingen kan kræve øjeblikkelig tilbagebetaling af hele kreditten, herunder renter og fremtidige godtgørelser til kreditoren, betaling af en kontraktmæssig bod på 0,2% af hovedstolen for hver påbegyndt dag, forbrugeren er i misligholdelse, og i tilfælde af, at denne debitor er i misligholdelse af en varighed på mere end en måned, betaling af en enkeltstående kontraktmæssig bod på 117 000 CZK (ca. 4 320 EUR).
- 42 Da Krajský soud v Praze (retten for regionen Prag) er af den opfattelse, at afgørelsen af den tvist, der verserer for den, afhænger af fortolkningen af de ovenfor nævnte EU-retlige bestemmelser, har den besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Udelukker artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 og artikel 22, stk. 2, i direktiv 2008/48 eller andre bestemmelser i EU-retten om forbrugerbeskyttelse:
- a) udarbejdelsen af konkursloven, der bemyndiger retten til at undersøge gyldigheden, beløbsstørrelsen eller rangordenen af krav, der udspringer af forbrugerforhold udelukkende på grundlag af en anmodning om et selvstændigt søgsmål, der er indgivet af kuratoren, en kreditor eller (med ovennævnte begrænsninger) debitoren (forbrugeren)
 - b) bestemmelser, der i sammenhæng med national lovgivning om insolvensbehandling begrænser debitorens (forbrugeren) ret til at anmode om domstolsprøvelse af anmeldte krav fra kreditorer (leverandører af varer eller tjenesteydelser) udelukkende til tilfælde, hvori ophævelse af forbrugeren konkurs i form af gældsfrigørelse godkendes, og i denne sammenhæng kun i relation til kreditorens usikrede krav, hvor debitorens indsigelser yderligere begrænses, i tilfælde af krav, der kan fuldbyrdes og anerkendes ved en kompetent myndigheds afgørelse, alene til muligheden for at tage stilling til, om kravet er bortfaldet eller er blevet forældet som nedfældet i bestemmelserne i konkurslovens § 192, stk. 3, og § 410, stk. 2 og 3?

- 2) Såfremt spørgsmål 1 besvares bekræftende: Skal retten i retsforhandlingerne vedrørende undersøgelsen af krav i forbindelse med en forbrugerkredit:
- ex officio tage kreditgiverens undladelse af at opfylde oplysningskravene i artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 i betragtning selv i fravær af en indsigelse herom fra forbrugeren [og]
 - udlede virkningerne heraf i national ret i form af kontraktforholdets ugyldighed?

Såfremt spørgsmål 1 eller 2 besvares bekræftende:

- 3) Har bestemmelserne i de direktiver, der anføres ovenfor, direkte virkning, og er deres direkte anvendelighed udelukket af den omstændighed, at indledningen af en selvstændig domstolsprøvelse af retten ex officio (eller fra national rets synsvinkel gennemgangen af et krav på grundlag af en uvirksom anfægtelse af debitor-forbrugeren, der ikke kan antages til realitetsbehandling) krænker det horisontale forhold mellem forbrugeren og leverandøren af varer eller tjenesteydelser?
- 4) Hvilket beløb udgør »det samlede kreditbeløb« i henhold til artikel 10, stk. 2, litra d), i direktiv 2008/48, og hvilke beløb er inkluderet som »størrelsen af udnyttet kreditmulighed« i beregningen af ÅOP i medfør af formlen i bilag I til direktiv 2008/48, såfremt kreditaftalen formelt lover betalingen af et bestemt beløb, men det samtidig er aftalt, at kreditgiverens krav i form af et gebyr for ydelsen af kreditten og i forhold til det første afdrag til tilbagebetaling af kreditten (eller efterfølgende afdrag), så snart kreditten er udbetalt, i et vist omfang vil blive modregnet i det beløb, således at de modregnede beløb i realiteten aldrig udbetales til forbrugeren eller til hans konto og fortsat forbliver i kreditors rådighed? Berører indregningen af disse beløb, der i realiteten ikke udbetales, størrelsen af de beregnede ÅOP?

Uden hensyntagen til svaret på de foregående spørgsmål:

- 5) Er det ved bedømmelsen af, hvorvidt ovenstående godtgørelse er uforholdsmæssig stor som omhandlet i punkt 1, litra e), i bilaget til direktiv 93/13, nødvendigt at bedømme de kumulative virkninger af alle de indgåede bodsbestemmelser, uagtet hvorvidt kreditoren faktisk insisterer på, at de vil blive opfyldt fuldt ud og uden hensyntagen til, hvorvidt nogle af dem i national ret måtte være ugyldige, eller er det nødvendigt kun at tage i betragtning det fulde beløb af bøderne, der faktisk kræves eller kan kræves?
- 6) I tilfælde af, at de kontraktlige sanktioner findes at udgøre misbrug, er det da nødvendigt at undlade at anvende alle disse delvise bøder – som kun ud fra en samlet bedømmelse foranledigede retten til at konkludere, at godtgørelsesbeløbet var uforholdsmæssigt stort som omhandlet i punkt 1, litra e), i bilaget til direktiv 93/13 – eller kun nogle af dem (og i så fald efter hvilke kriterier skal dette bedømmes)?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 43 Med sit første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 og artikel 22, stk. 2, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, som i forbindelse med en insolvensbehandling dels ikke gør det muligt for den ret, hvorved denne behandling er indbragt, ex officio at foretage en prøvelse af, hvorvidt de aftalevilkår, som ligger til grund for de anmeldte fordringer i forbindelse med nævnte behandling, er urimelige, dels alene tillader denne ret at behandle de usikrede fordringer og dette alene i forhold til klagepunkter, der vedrører deres bortfald eller forældelse.

- 44 I henhold til artikel 22, stk. 2, i direktiv 2008/48 skal medlemsstaterne sikre, at forbrugere ikke kan give afkald på de rettigheder, der tilkommer dem i medfør af de bestemmelser i national ret, der gennemfører dette direktiv, eller som svarer hertil. Det fremgår imidlertid ikke af forelæggelsesafgørelsen, at Radlinger-ægteparret har givet afkald på de rettigheder, der tilkommer dem i medfør af de tjekkiske retsregler, der gennemfører nævnte direktiv. Heraf følger, således som generaladvokaten har anført i punkt 40 i forslaget til afgørelse, at denne bestemmelse ikke er relevant for besvarelsen af det første spørgsmål.
- 45 Hvad angår artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 pålægger denne bestemmelse medlemsstaterne at sikre, at der i forbrugernes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.
- 46 Blandt disse midler skal der være bestemmelser, der gør det muligt at sikre forbrugerne en effektiv domstolsbeskyttelse ved at give dem mulighed for at indbringe den omtvistede aftale til prøvelse for en domstol, herunder i forbindelse med en insolvensbehandling, og det under rimelige processuelle betingelser på en sådan måde, at udøvelsen af deres rettigheder ikke undergives betingelser, bl.a. frister eller afgifter, der gør det uforholdsmæssigt vanskeligt eller i praksis umuligt at udøve de rettigheder, som de er sikret ved direktiv 93/13 (jf. i denne retning dom af 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, præmis 59).
- 47 I dette tilfælde vedrører det første spørgsmål organiseringen af sager angående insolvensbehandling i forbindelse med en tvist eller i tilfælde, hvor debitor-forbrugeren anfægter gyldigheden af de anmeldte fordringer.
- 48 Hvis der ikke findes EU-retlige bestemmelser på området, tilkommer det i henhold til Domstolens faste retspraksis hver enkelt medlemsstat i sin interne retsorden, i medfør af princippet om procesautonomi, at udpege de kompetente domstole og fastsætte de processuelle regler for søgsmål til sikring af beskyttelsen af de rettigheder, som EU-retten medfører for borgerne. I denne henseende må processuelle regler for sagsanlæg til sikring af beskyttelsen af de rettigheder, som EU-retten medfører for borgerne, ikke være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende søgsmål på grundlag af national ret (ækvivalensprincippet), og de må heller ikke i praksis gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til Unionens retsorden (effektivitetsprincippet) (jf. i denne retning dom af 12.2.2015, Baczò og Vizsnyiczai, C-567/13, EU:C:2015:88, præmis 41 og 42 samt den deri nævnte retspraksis).
- 49 Hvad angår ækvivalensprincippet, og som generaladvokaten har anført i punkt 32 i sit forslag til afgørelse, bemærkes, at Domstolen ikke råder over nogen oplysninger, der kan give anledning til tvivl med hensyn til foreneligheden af den i hovedsagen omhandlede lovgivning med dette princip.
- 50 Hvad angår effektivitetsprincippet skal hvert enkelt tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om, hvorvidt en national processuel bestemmelse gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at anvende EU-retten, bedømmes under hensyn til, hvilken stilling bestemmelsen indtager i den samlede procedure, herunder dens forløb og dens særlige kendetegn, for de forskellige nationale retsinstanser. Imidlertid kan de særlige kendetegn ved procedurerne ikke udgøre en faktor, som kan påvirke den retlige beskyttelse, som forbrugerne nyder i medfør af bestemmelserne i direktiv 93/13 (jf. i denne retning dom af 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, præmis 52 og 53 samt den deri nævnte retspraksis).
- 51 I nærværende sag vedrører det første spørgsmål, litra a), foreneligheden mellem artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 og en national processuel ordning, som den, der er redegjort for i denne doms præmis 19 og 20, der ikke gør det muligt for den ret, for hvilken insolvensbehandlingen er indbragt, ex officio at undersøge, hvorvidt de aftalevilkår, som ligger til grund for de anmeldte fordringer i forbindelse med denne behandling, er urimelige.

- 52 I denne henseende bemærkes, at de nationale retter ifølge Domstolens faste retspraksis *ex officio* skal efterprøve, om et kontraktvilkår, der henhører under direktiv 93/13's anvendelsesområde, er urimeligt, og dermed afhjælpe den manglende ligevægt mellem forbrugeren og den erhvervsdrivende, så snart den råder over de oplysninger vedrørende de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver (dom af 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, præmis 41 og den deri nævnte retspraksis).
- 53 Domstolen har nemlig fastslået, at med henblik på at sikre den beskyttelse, der søges opnået ved dette direktiv, kan uligheden mellem forbrugeren og den erhvervsdrivende alene udlignes gennem positive foranstaltninger, der er uafhængige af kontraktparterne selv, som træffes af den ret, hvorved sådanne tvister indbringes (jf. i denne retning dom af 27.2.2014, Pohotovost', C-470/12, EU:C:2014:101, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).
- 54 Eftersom artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at den er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der i forbindelse med en insolvensbehandling ikke gør det muligt for den ret, for hvilken denne behandling er indbragt, *ex officio* at undersøge, hvorvidt de aftalevilkår, som ligger til grund for de anmeldte fordringer i forbindelse med nævnte behandling, er urimelige, selv om denne ret råder over de oplysninger om de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver.
- 55 Hvad angår det første spørgsmål, litra b), følger det af den forelæggende rets konstateringer, at den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning ikke gør det muligt at anfægte alle fordringerne, der hidrører fra en kreditaftale, som muligvis indeholder urimelige aftalevilkår, men alene de fordringer, der er usikrede, og dette alene i forhold til klagepunkter, der vedrører fordringernes bortfald eller forældelse.
- 56 Som det fremgår af den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 46, indebærer retten til en effektiv domstolsprøvelse imidlertid, at det er tilladt for forbrugeren at anlægge sag ved en national retsinstans til prøvelse af gyldigheden af fordringer, der hidrører fra en kreditaftale, som indeholder vilkår, der muligvis kan erklæres urimelige, uanset om de er sikrede eller usikrede.
- 57 Selv om det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning kun tillader, at en debitor, som ønsker at anfægte en usikret fordring, kan påberåbe sig denne fordrings forældelse eller bortfald, skal det i øvrigt bemærkes, at en begrænsning af en national rets mulighed for *ex officio* at underkende urimelige vilkår er egnet til at gribe negativt ind i effektiviteten af den beskyttelse, der søges opnået ved direktivets artikel 6 og 7 (jf. analogt dom af 21.11.2002, Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, præmis 35).
- 58 Et nationalt regelsæt som det i hovedsagen omhandlede overholder således ikke kravene i artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, når det alene gør det muligt at anfægte visse fordringer, der hidrører fra en forbrugeraftale, hvoraf flere vilkår kan antages at blive erklæret urimelige, og for så vidt angår et begrænset antal klagepunkter med påstand om fordringernes forældelse eller bortfald.
- 59 Henset til de ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at den er til hinder for en national processuel lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, som i forbindelse med en insolvensbehandling dels ikke gør det muligt for den ret, hvorved denne behandling er indbragt, *ex officio* at foretage en prøvelse af, om de aftalevilkår, som ligger til grund for de anmeldte fordringer i forbindelse med nævnte behandling, er urimelige, selv om denne ret råder over de oplysninger om de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver, og dels kun tillader, at nævnte ret behandler de usikrede fordringer og det alene for så vidt angår et begrænset antal klagepunkter vedrørende fordringernes forældelse eller bortfald.

Det andet spørgsmål

- 60 Med sit andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at den pålægger en national ret, der behandler en tvist angående fordringer, som hidrører fra en kreditaftale i dette direktivs forstand, ex officio at undersøge, om oplysningspligten i henhold til denne bestemmelse er overholdt, og at drage alle de konsekvenser, der i henhold til national ret følger af en tilsidesættelse af denne pligt.
- 61 Indledningsvis skal det påpeges, at oplysningspligten i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48, i lighed med forpligtelserne i henhold til dette direktivs artikel 5 og 7, bidrager til gennemførelsen af direktivets formål, der, som det fremgår af syvende og niende betragtning hertil, på området for forbrugerkreditaftaler består i en fuldstændig og bindende harmonisering på visse nøgleområder, der betragtes som nødvendig for at sikre, at alle forbrugere i Unionen nyder samme høje grad af beskyttelse af deres interesser, og for at lette indførelsen af et velfungerende indre marked for forbrugercredit (jf. analogt dom af 18.12.2014, *CA Consumer Finance*, C-449/13, EU:C:2014:2464, præmis 21 og den deri nævnte retspraksis).
- 62 Hvad angår det andet spørgsmål, litra a), bemærkes, at Domstolen ved adskillige lejligheder har fremhævet den pligt, der påhviler den nationale ret til at foretage en prøvelse ex officio af tilsidesættelsen af visse EU-retlige bestemmelser på forbrugerområdet (jf. i denne retning for så vidt angår direktiv 93/13 dom af 4.6.2009, *Pannon GSM*, C-243/08, EU:C:2009:350, præmis 32, for så vidt angår Rådets direktiv 85/577/EØF af 20. december 1985 om forbrugerbeskyttelse i forbindelse med aftaler indgået uden for fast forretningssted (EFT L 372, s. 31) dom af 17.12.2009, *Martín Martín*, C-227/08, EU:C:2009:792, præmis 29, og for så vidt angår Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 1999/44/EF af 25. maj 1999 om visse aspekter af forbruger køb og garantier i forbindelse hermed (EFT L 171, s. 12) dom af 3.10.2013, *Duarte Hueros*, C-32/12, EU:C:2013:637, præmis 39).
- 63 Som generaladvokaten har anført i punkt 51 ff. i forslaget til afgørelse, kan et sådant krav begrundes med den betragtning, at beskyttelsesordningen ifølge Domstolens faste retspraksis hviler på den opfattelse, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau, og at forbrugeren som følge heraf tiltræder betingelser, som på forhånd er udarbejdet af den erhvervsdrivende, uden at han kan øve nogen indflydelse på disses indhold (dom af 1.10.2015, *ERSTE Bank Hungary*, C-32/14, EU:C:2015:637, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).
- 64 I denne henseende er de forudgående og ledsagende oplysninger i forbindelse med indgåelsen af en aftale – angående aftalebetingelserne og -konsekvenserne af nævnte aftaleindgåelse – af afgørende betydning for forbrugeren. Det er bl.a. på grundlag af disse oplysninger, at sidstnævnte tager stilling til, om han ønsker at lade sig binde af de vilkår, som den erhvervsdrivende forinden har udarbejdet (dom af 16.1.2014, *Constructora Principado*, C-226/12, EU:C:2014:10, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis).
- 65 Desuden er der en ikke ubetydelig risiko for, at forbrugeren bl.a. på grund af ukendskab til reglerne ikke påberåber sig den retsregel, som har til formål at beskytte forbrugeren (dom af 4.6.2015, *Faber*, C-497/13, EU:C:2015:357, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis).
- 66 Heraf følger, at en effektiv beskyttelse af forbrugeren kun ville kunne opnås, såfremt den nationale ret ikke havde pligt til ex officio at vurdere overholdelsen af krav, der følger af EU-standarder på forbrugerretsområdet (jf. analogt dom af 4.10.2007, *Rampion og Godard*, C-429/05, EU:C:2007:575, præmis 61 og 65).

- 67 Som det således er nævnt ovenfor i denne doms præmis 53, kan uligheden mellem forbrugeren og den erhvervsdrivende, med henblik på at sikre den beskyttelse, der søges opnået ved dette direktiv, alene udlignes gennem positive foranstaltninger, der er uafhængige af kontraktparterne selv, som træffes af den ret, for hvilken sådanne tvister indbringes.
- 68 Den nationale rets prøvelse ex officio af overholdelsen af de krav, der følger af direktiv 2008/48, udgør desuden et egnet middel til at opnå det foreskrevne mål med dette direktivs artikel 10, stk. 2, og at bidrage til at nå de formål, der er anført i 31. og 43. betragtning til dette direktiv (jf. analogt kendelse af 16.11.2010, Pohotovost', C-76/10, EU:C:2010:685, præmis 41 og den deri nævnte retspraksis).
- 69 Ifølge artikel 23 i direktiv 2008/48 skal de sanktioner, der finder anvendelse i tilfælde af tilsidesættelse af nationale bestemmelser, som er vedtaget i overensstemmelse med dette direktiv, navnlig være af en afskrækkende karakter. De nationale retters prøvelse ex officio af overholdelsen af de krav, der følger af samme direktiv, er imidlertid af en sådan karakter.
- 70 Idet den nationale ret således skal sikre den effektive virkning af den forbrugerbeskyttelse, som bestemmelserne i direktiv 2008/48 tilstræber, begrænser den rolle, som EU-retten således har givet den nationale domstol på det pågældende område, sig følgelig ikke blot til muligheden for at udtale sig om overholdelsen af nævnte krav, men indebærer ligeledes forpligtelsen til ex officio at prøve dette spørgsmål, så snart den råder over de oplysninger vedrørende de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver (jf. analogt dom af 4.6.2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, præmis 32).
- 71 Ydermere har den nationale ret, som ex officio har konstateret en tilsidesættelse af artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48, pligt til – uden at afvente, at forbrugeren fremsætter en anmodning om dette – at drage alle de konsekvenser, der følger af national ret under overholdelse af kontradiktionsprincippet (jf. analogt dom af 21.2.2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, præmis 36, og af 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, præmis 42).
- 72 I denne sammenhæng skal det ligeledes bemærkes, at det af artikel 23 i direktiv 2008/48 følger, at medlemsstaterne fastsætter regler for sanktioner for overtrædelser af de nationale bestemmelser, der er vedtaget i medfør af dette direktiv, og træffer alle nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de iværksættes. Ud over deres afskrækkende karakter skal disse sanktioner være effektive og forholdsmæssige.
- 73 I denne henseende skal den nationale ret, når den har konstateret tilsidesættelsen af oplysningspligten, drage alle de konsekvenser, der følger af national ret, forudsat at de sanktioner, der er fastsat heri, overholder alle kravene i artikel 23 i direktiv 2008/48, som fortolket af Domstolen, bl.a. i dom af 27. marts 2014, LCL Le Crédit Lyonnais (C-565/12, EU:C:2014:190).
- 74 Henset til samtlige de ovenstående betragtninger skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at den pålægger en national ret, der behandler en tvist angående fordringer, som hidrører fra en kreditaftale i dette direktivs forstand, ex officio at foretage en prøvelse af, om oplysningspligten i henhold til denne bestemmelse er overholdt, og at drage de konsekvenser, der i henhold til national ret følger af en tilsidesættelse af denne pligt, forudsat at sanktionerne opfylder kravene i nævnte direktivs artikel 23.

Det tredje spørgsmål

- 75 Med sit tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret, efter at have fremhævet, at tvisten i hovedsagen omhandler to privatpersoner, nærmere bestemt oplyst, om de relevante bestemmelser i direktiv 93/13 og 2008/48 har direkte virkning.

- 76 Det bemærkes i denne henseende, at i medfør af artikel 288, stk. 3, TEUF er et direktiv med hensyn til det tilsigtede mål bindende for enhver medlemsstat, som det rettes til, men overlader det til de nationale myndigheder at bestemme form og midler for gennemførelsen. Et direktiv kan således ikke i sig selv skabe forpligtelser for en privatperson, og en direktivbestemmelse kan derfor ikke som sådan påberåbes over for denne (dom af 24.1.2012, Dominguez, C-282/33, EU:C:2012:33, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis). Ikke desto mindre er den forpligtelse, som påhviler en medlemsstat, til at træffe alle nødvendige foranstaltninger for at nå det ved et direktiv foreskrevne resultat en bindende forpligtelse såvel efter artikel 288, stk. 3, TEUF som efter selve direktivet. Denne forpligtelse til at træffe alle almindelige eller særlige foranstaltninger påhviler alle medlemsstaternes myndigheder, herunder også domstolene inden for rammerne af deres kompetence (dom af 24.6.2008, Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, præmis 83 og den deri nævnte retspraksis).
- 77 For det første udgør pligten til ex officio at foretage en prøvelse af, om visse vilkår er urimelige, og pligten til at indarbejde obligatoriske oplysninger i en kreditaftale, i dette tilfælde en processuel norm, som ikke påhviler en privatperson, men de retslige myndigheder (jf. analogt dom af 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, præmis 67, og af 18.2.2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).
- 78 For det andet skal myndighederne i medlemsstaterne sikre, således som det fremgår af ordlyden af artikel 23 i direktiv 2008/48, i forbindelse med gennemførelsen og ikrafttrædelsen af nævnte direktiv, at effektive, forholdsmæssige og afskrækkende sanktioner pålægges.
- 79 Det skal desuden bemærkes, at det i henhold til Domstolens faste retspraksis påhviler de nationale retsinstanser ved anvendelsen af nationale retsfor skrifter i videst muligt omfang at fortolke dem i lyset af direktiv 2008/48's ordlyd og formål, for at det med direktivet tilsigtede resultat fremkaldes, og for dermed at handle i overensstemmelse med artikel 288, stk. 3, TEUF. Denne forpligtelse til overensstemmende fortolkning af national ret er nemlig uadskilleligt forbundet med EUF-traktatens system, idet traktaten giver de nationale retter mulighed for inden for rammerne af deres kompetence at sikre sig EU-rettens fulde virkning, når de afgør de tvister, der er indbragt for dem (jf. analogt dom af 24.1.2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis).
- 80 Det er derfor ufor nødent at besvare det tredje spørgsmål.

Det fjerde spørgsmål

- 81 Med sit fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, på hvilken måde begreberne »samlet kreditbeløb« og »størrelsen af udnyttet kreditmulighed«, som for det første begrebs vedkommende er anført i artikel 3, litra l), og artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 og for det andet begrebs vedkommende i del I i bilag I til dette direktiv, skal fortolkes.
- 82 Denne ret har nemlig bemærket, at den i hovedsagen omhandlede aftale, hvorved kreditgiver forpligtede sig til at yde Radlinger-ægteparret en kredit, stipulerede, at fra åbningen af denne kredit ville omkostningerne i forbindelse med kredittens åbning samt den første månedlige ydelse og, om nødvendigt, de følgende månedlige ydelser blive fratrukket det samlede kreditbeløb. I denne forbindelse ønskes nærmere bestemt oplyst, om den del af den omhandlede kredit, som ikke blev stillet til rådighed for de interesserede, kan inkluderes i størrelsen af den udnyttede kreditmulighed som omhandlet i del I i bilag I til direktiv 2008/48 med henblik på beregningen af ÅOP.
- 83 I denne henseende bemærkes, at det samlede kreditbeløb er defineret i dette direktivs artikel 3, litra l), som loftet for eller summen af alle beløb, der stilles til disposition i henhold til en kreditaftale.

- 84 Ifølge dette direktivs artikel 3, litra g), betegner de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditte i øvrigt alle de omkostninger, som forbrugeren skal betale i forbindelse med kreditaftalen, og som kreditgiveren har kendskab til. Endelig svarer ÅOP i medfør af nævnte direktivs artikel 3, litra i), til de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditte udtrykt i procent pr. år af det samlede kreditbeløb, eventuelt omfattende de omkostninger, der er nævnt i samme direktivs artikel 19, stk. 2.
- 85 Eftersom begrebet »samlet beløb, der skal betales af forbrugeren« er defineret i artikel 3, litra h), i direktiv 2008/48 som »summen af det samlede kreditbeløb og de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditte«, følger det heraf, at begreberne »samlet kreditbeløb« og »samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditte« gensidigt udelukker hinanden, og at det samlede kreditbeløb dermed ikke kan inkludere beløb, der indgår i de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditte.
- 86 Dermed kan ingen af de beløb, der har til formål at opfylde de forpligtelser, der er indgået i henhold til omhandlede kredit, såsom de administrative omkostninger, renterne, kommissionerne og enhver anden type omkostninger, som forbrugeren hæfter for, inkluderes i det samlede kreditbeløb i henhold til artikel 3, litra l), og artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48.
- 87 Det skal fremhæves, at den uretmæssige medregning af beløb, der hidrører fra de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditte i det samlede kreditbeløb, nødvendigvis har den virkning, at ÅOP undervurderes, idet beregningen heraf afhænger af det samlede kreditbeløb.
- 88 Artikel 19, stk. 1, i direktiv 2008/48 præciser nemlig, at ÅOP, der på årsbasis svarer til nutidsværdien af alle de forpligtelser, der er aftalt mellem kreditgiver og forbruger, beregnes i henhold til den matematiske formel i del I i bilag I til dette direktiv. Det anføres imidlertid i dette direktiv, at den grundligning, der definerer ÅOP, på årsbasis sætter lighedstegn mellem den samlede nutidsværdi af udnyttede kreditmuligheder på den ene side og den samlede nutidsværdi af tilbagebetalinger og betalinger af omkostninger på den anden side. Størrelsen af den udnyttede kreditmulighed i henhold til del I i bilag I til direktiv 2008/48 svarer således til det samlede kreditbeløb i henhold til dette direktivs artikel 3, litra l).
- 89 Det tilkommer i dette tilfælde den forelæggende ret at vurdere, om et eller flere af de i denne doms præmis 27 og 28 nævnte beløb uretmæssigt er blevet medregnet i det samlede kreditbeløb i henhold til artikel 3, litra l), i direktiv 2008/48, idet denne omstændighed kan antages at påvirke beregningen af ÅOP og følgelig at påvirke nøjagtigheden af de oplysninger, som kreditgiver skulle give i medfør af dette direktivs artikel 10, stk. 2, i den i hovedsagen omhandlede kreditaftale.
- 90 Som det i det væsentlige fremgår af 31. og 43. betragtning til direktiv 2008/48, er oplysninger til forbrugeren om de samlede kreditomkostninger i form af en sats, der fastsættes i overensstemmelse med en særlig matematisk formel, imidlertid af væsentlig betydning. For det første bidrager denne oplysning nemlig til aftalens gennemsigtighed, idet den gør det muligt for forbrugeren at sammenligne kredittilbuddene. For det andet gør den det muligt for forbrugeren at bedømme rækkevidden af sine forpligtelser (jf. i denne retning dom af 4.3.2004, Cofinoga, C-264/02, EU:C:2004:127, præmis 26, og kendelse af 16.11.2010, Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, præmis 70).
- 91 På baggrund af de ovenstående betragtninger skal det fjerde spørgsmål besvares med, at artikel 3, litra l), og artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 samt del I i bilag I til dette direktiv skal fortolkes således, at det samlede kreditbeløb og størrelsen af den udnyttede kreditmulighed omfatter samtlige beløb, der stilles til rådighed for forbrugeren, hvilket udelukker de beløb, som kreditgiver stiller krav om til betaling af omkostninger, der er forbundet med omhandlede kredit, og som ikke rent faktisk udbetales til denne forbruger.

Det femte og det sjette spørgsmål

- 92 Med sit femte og sjette spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om bestemmelserne i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det for at vurdere, om størrelsen af den godtgørelse, der pålægges den forbruger, som ikke opfylder sine forpligtelser, er en uforholdsmæssigt stor godtgørelse som omhandlet i punkt 1, litra e), i bilaget til dette direktiv, er nødvendigt at tage de kumulative virkninger af alle vilkår om den pågældende godtgørelse i den omhandlede aftale i betragtning, uanset om kreditoren rent faktisk vil efterstræbe hvert vilkårs fulde opfyldelse, og for så vidt angår de vilkår, der er urimelige, om de nationale retter skal undlade at anvende samtlige vilkår eller alene visse af dem.
- 93 Med henblik på at besvare disse spørgsmål skal det for det første bemærkes, at det bilag, som artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13 henviser til, indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige, heriblandt dem, der fremgår af bilagets punkt 1, litra e), hvis formål eller virkning er »at pålægge en forbruger, som ikke opfylder sine forpligtelser, en uforholdsmæssigt stor godtgørelse«.
- 94 I forbindelse med vurderingen af, om et kontraktvilkår er urimeligt, angives det i artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13, at afgørelsen heraf træffes under hensyn til, hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved at tage hensyn til alle de omstændigheder, der forelå på tidspunktet for aftalens indgåelse. Det bemærkes herved, at der ligeledes skal tages hensyn til, hvilke konsekvenser nævnte kontraktvilkår kan have i henhold til de retsregler, der finder anvendelse på kontrakten (jf. i denne retning kendelse af 16.11.2010, Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, præmis 59, og dom af 9.7.2015, Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, præmis 48).
- 95 Som generaladvokaten har bemærket i punkt 74 i forslaget til afgørelse, er det således nødvendigt at vurdere de kumulative virkninger af alle sådanne bestemmelser i en kontrakt, som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger. En sådan vurdering er begrundet, idet disse finder anvendelse i deres helhed, uanset om kreditoren rent faktisk vil efterstræbe deres fulde opfyldelse (jf. analogt dom af 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, præmis 42).
- 96 For det andet skal det bemærkes, at medlemsstaterne i medfør af artikel 6, stk. 1, første sætningsled, i direktiv 93/13 skal fastsætte, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, ikke binder forbrugeren i henhold til deres nationale lovgivning. Dette direktivs artikel 6, stk. 1, andet sætningsled, præciserer imidlertid, at en sådan aftale »forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår«.
- 97 Domstolen har bemærket, at de nationale retter kun er forpligtet til at udelukke anvendelsen af et urimeligt kontraktvilkår, således at det ikke binder forbrugeren, men at de ikke har kompetence til at ændre vilkårets indhold. Denne kontrakt skal nemlig principielt opretholdes uden nogen anden ændring end den, der følger af ophævelsen af urimelige kontraktvilkår, for så vidt som en sådan opretholdelse af kontrakten retligt set er mulig i overensstemmelse med reglerne i national ret (dom af 21.1.2015, Unicaja Banco og Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 og C-487/13, EU:C:2015:21, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).
- 98 Denne fortolkning underbygges desuden af formålet med og den generelle opbygning af direktiv 93/13. På grund af arten og betydningen af den offentlige interesse, som den beskyttelse, der er sikret forbrugerne, hviler på, pålægger dette direktiv, som det fremgår af direktivets artikel 7, stk. 1, medlemsstaterne at fastsætte egnede og effektive midler »til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør«. Hvis det stod en national retsinstans frit for at ændre indholdet af urimelige kontraktvilkår, der fremgår af sådanne kontrakter, ville en sådan adgang imidlertid kunne skade gennemførelsen af det langsigtede mål, der er nævnt i nævnte direktivs artikel 7, eftersom denne adgang ville bidrage til at eliminere den

afskrækkende virkning på erhvervsdrivende, der opstår ved helt og holdent at undlade at anvende sådanne urimelige vilkår over for forbrugerne (dom af 30.5.2013, Asbeek Brusse og de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).

- 99 I en sådan situation, hvor den nationale ret konkluderer, at et vilkår er urimeligt som omhandlet i direktiv 93/13, tilkommer det således den forelæggende ret at drage alle de konsekvenser, der følger heraf efter national lovgivning, for at sikre, at forbrugeren ikke er bundet af nævnte vilkår (jf. i denne retning kendelse af 16.11.2010, Pohotovost', C-76/10, EU:C:2010:685, præmis 62 og den deri nævnte retspraksis).
- 100 Heraf følger, som generaladvokaten har bemærket i punkt 75 i forslaget til afgørelse, at en national ret, der har konstateret, at flere af aftalevilkårene i en aftale, som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, er urimelige som omhandlet i direktiv 93/13, skal udelukke anvendelsen af alle sådanne urimelige vilkår og ikke kun nogle af dem.
- 101 På baggrund af det ovenstående skal det femte og det sjette spørgsmål besvares med, at bestemmelserne i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det for at vurdere, om størrelsen af den godtgørelse, der pålægges den forbruger, som ikke opfylder sine forpligtelser, er en uforholdsmæssigt stor godtgørelse som omhandlet i punkt 1, litra e), i bilaget til dette direktiv, er nødvendigt at tage de kumulative virkninger af alle vilkår om den pågældende godtgørelse i den omhandlede aftale i betragtning, uanset om kreditoren rent faktisk vil efterstræbe hvert vilkårs fulde opfyldelse, og at det om nødvendigt påhviler de nationale retter i henhold til artikel 6, stk. 1, i nævnte direktiv, at drage alle de konsekvenser, der følger af konstateringen af, at visse vilkår er urimelige, idet de skal undlade at anvende de vilkår, der er blevet anset for urimelige, for at sikre, at forbrugeren ikke er bundet af disse.

Sagens omkostninger

- 102 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler skal fortolkes således, at den er til hinder for en national processuel lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, som i forbindelse med en insolvensbehandling dels ikke gør det muligt for den ret, hvorved denne behandling er indbragt, ex officio at foretage en prøvelse af, hvorvidt de aftalevilkår, som ligger til grund for de anmeldte fordringer i forbindelse med nævnte behandling, er urimelige, selv om denne ret råder over de oplysninger om de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver, og dels kun tillader, at nævnte ret behandler de usikrede fordringer og det alene for så vidt angår et begrænset antal klagepunkter vedrørende fordringernes forældelse eller bortfald.
- 2) Artikel 10, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF skal fortolkes således, at den pålægger en national ret, der behandler en tvist angående fordringer, som hidrører fra en kreditaftale i dette direktivs forstand, ex officio at foretage en prøvelse af, om oplysningspligten i henhold til denne bestemmelse er overholdt, og at drage de konsekvenser, der i henhold til national ret følger af en tilsidesættelse af denne pligt, forudsat at sanktionerne opfylder kravene i nævnte direktivs artikel 23.

- 3) Artikel 3, litra l), og artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 samt del I i bilag I til dette direktiv skal fortolkes således, at det samlede kreditbeløb og størrelsen af den udnyttede kreditmulighed omfatter samtlige beløb, der stilles til rådighed for forbrugeren, hvilket udelukker de beløb, som kreditgiver stiller krav om til betaling af omkostninger, der er forbundet med omhandlede kredit, og som ikke rent faktisk udbetales til denne forbruger.
- 4) Bestemmelserne i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det for at vurdere, om størrelsen af den godtgørelse, der pålægges den forbruger, som ikke opfylder sine forpligtelser, er en uforholdsmæssigt stor godtgørelse som omhandlet i punkt 1, litra e), i bilaget til dette direktiv, er nødvendigt at tage de kumulative virkninger af alle vilkår om den pågældende godtgørelse i den omhandlede aftale i betragtning, uanset om kreditoren rent faktisk vil efterstræbe hvert vilkårs fulde opfyldelse, og at det om nødvendigt påhviler de nationale retter i henhold til artikel 6, stk. 1, i nævnte direktiv at drage alle de konsekvenser, der følger af konstateringen af, at visse vilkår er urimelige, idet de skal undlade at anvende de vilkår, der er blevet anset for urimelige, for at sikre, at forbrugeren ikke er bundet af disse.

Underskrifter